

BOZZOVICCI

POŠILJA : IVAN UČENIKOV - KAIRO RUE MANSHAET EL MAHRANI ŠT. 5

Leto: 4.

Št. 108

23. aprila 1944.

SV. JURIJ NA POHODU

Z Britanskega otočja prihajajo vesti o nenavadnih ukrepih oblasti, ki napovedujejo, da se priprave za vdor na evropsko celino bližajo svojemu zaključku. Obširna obalna področja so blokirana, "nedotakljivi" diplomatski kovčki se odpirajo in cenzurirajo, vsak odhod iz Velike Britanije je prepovedan. Diplomatični skrivni kodi in šifre bodo za nekaj časa počivali v predalih ambasad in poslaništev, ki jih je okrog 100 v Londonu. Visoki britanski uradniki obiskujejo tuja diplomatska zastopstva in se — opravičujejo. Ves železniški promet je rezerviran za vojaštvo in na vseh cestah stoje posebni komisarji, ki jamčijo vojaškemu prevozu prvenstvo.

V nemškem rajhu vre od nervoze. Skrajna nestrpnost in nervoznost pripeljeta po kakega nemškega letalca na otok, da ujame po kako podrobnost in z vso naglico ž njo postreže obupanu v Berchtesgadenu. Zvočniki na zahodnem zidu evropske trdnjave neprestano bodrijo prusijaške malodušneže in jih drže noč in dan v pripravljenosti. Čez dan in ponoči pa se zgrinjajo čez Rokavski preliv nepregledne verige zavezniških letal s smrtonosnimi tovari, s katerimi obdelujejo tretji rajh in ostalo zasedeno Evropo.

Radijska bitka in časnikarske borbe tekmujejo med seboj, kdo bo močnejši v tej orjaški živčni borbi. Zavezniška propaganda premika udarne točke s skrajnega severa do španske meje in od Lionskega zaliva do Anzia, pa od Manfredonie vzdolž dalmatinske, albanske in grške obale vse do Dodekaneza in sirske-turške meje. Ali je vse to res samo živčna vojna, bitka etra in papirja, ki drži v šahu milijone in milijone prebivalcev našega planeta?

Ne, za veliko letalsko ofenzivo, ki se je v zadnjem času samo še pojačala in zgostila, je sedaj na vrsti druga napadalna črta - živčna vojna. Letalci so rušili in uničujejo prusijaška središča vojne industrije, prometna omrežja in druge vojaške cilje. Živčna vojna naj pretrese prusijaško ošabnost in zmehča prusijaško oholost, v kolikor tega ni že storilo neprestano cviljenje in lajanje siren, bučanje peklenjskih eksplozij najtežjih bomb, grmenje protiletalskih topov, požari in zajezda brezglavih beguncev, ki drve iz porušenih nemških mest po vzorcu prizorov za časa francoskega bega 1.1940. Maščevanje Sodome in Gomore bruha nad prusijaškim brlogom...

Vojaško in politično nudi sedanja vojna nov posebni tempo. Nemci nimajo v Rusiji niti enega samega večjega mesta več. Romunija bo mogoče že v kratkem na kolenih, pokonci jo drže samo še nemški bajoneti. Z Bolgarijo ni nič drugače. Vsi ti dogodki, postavljeni na en sam skupni zavezniški imenovalec koordinirajo med seboj po točno predvidenih načrtih zavezniške strategije. Politično je očitno zaznaven pojačani zavezniški pritisk na nevtralece, ki so se že uklonili zahtevki, da ne podpirajo nemške vojne mašinerije z dobavami sirovin. Tudi v medzavezniški notranji politiki je občutno neko zboljšanje in po nekod so že jasni znaki vravnoteženja notranjih političnih silnic, ki so kvarno vplivale na celotno povezanost Združenih narodov. Zboljšanja kažejo Grki, Francozi in Poljaki. Mogoče bo prihodnost tudi v jugoslovanskem vprašanju odstranila predsodke in dvotirne težnje, ki se jih nekatere sile še ne morejo znebiti - verjetno zaradi tradicionalnega pozavarovanja in mogoče tudi iz strahu pred vedrino političnega obzorja na Balkanu...

Kljub presenečenju, ki marsikoga zapeljuje, da gleda v vseh pripravah na Britanskem otočju in tudi drugod zgolj nove "bliskovitosti" živčne vojne, je vendar danes po 18 mesecih potrpežljivega čakanja jasno, da se bo tam na zahodu nekaj izvalilo. Kakšni so vzroki, da se zavezniška ofenziva na zahodu vleče že poldrugo leto in da je o njej bilo izrečenih z najmerodajnejših mest toliko govorov in napisanih toliko člankov, je težko uganiti. To bo predmet razprave za zgodovinarje.

Ena resnica pač pri vsem tem jasno leži na dlan. Po nesrečnem Dunkerque-u je bila Anglija dejansko razorožena do golega. Oborožitev in izurjenje milijonske moderne armade pa je izredna težavna in dolgotrajna zadeva. Amerika je imela polne roke dela na vzhodu. Posebne težave so predstavljali pomorski prevozi, ki so jih nemške podmornice ogražale svoječasno v takem razmerju, da je bila oskrba Britanskega otočja samega že precej problematična. Z vztrajnim delom zaveznikov pa so se stvari korenito izboljšale, vendar so zahtevale znatno podaljšanje v začetku predvidenega roka. Nadalje moramo upoštevati, da bo vdor na zahodu zahteval tako moč in silo, ki verjetno še nikdar v zgodovini ni bila osredotočena v enem samem čezmorskem podvigu.

Da bo udarilo ni nobenega dvoma več. Edino vprašanje, ki preostaja, je še vprašanje nekaj dni ali tednov. Vsekakor je boljše potrpežljivo počakati in potem delo pošteno tudi opraviti, kakor pa se prenašati in ga polomiti...

Težko in nestrpno čakajo zaslužni narodi, posebno sedaj, ko že polnih devet mesecev z dneva v dan občudujejo udarnost in prednost Rdeče vojske. Z razumljivimi vprašujočimi pogledi se obračajo na London in Washington. Sovražna propaganda jih muči z nezaupanji, celo z obupovanji in očitki.

Sv. Jurij pa je tu. Prihaja iz vzhoda in osedlan čaka nekje na zahodu in mogoče tudi na jugu. Sv. Jurij jezdi v deželo. Danes tam po slovenski domovini mogoče v osamljeni slovenski kapelici prebira slovenska mati jagode na molku, vmes pa pošilja prošnje k Vsemogočnemu: "O sveti Jurij, ti najkrasnejši in najzvestejši med vsemi vitezi, čigar misli so bile beli limbarji, čigar hrepenenje je bilo sončni žarek, segajoč od zemlje do neba, čigar zadnji pogled je bil dobrot, čigar beseda je bila vedno resnica, čigar zadnje dejanje je bilo blagoslov - daj, da nima nič nizkega prostora v mojem srcu! Vitežka naj bo vsaka misel, tvojim lilijskim podobna. Božajoča tolažba vodi slednji moj pogled.

O, sveti Jurij, reši tako našo domovino, zakleto, v spone robstva in v trpljenja vkljenjeno kraljično!

O, sveti Jurij, brani ti našo domovino, zlatolaso pepelko, od vseh teptano in zaničevano!

O, sveti Jurij, čuvaj v ljubezni našo domovino, devo, vse ljubezni najbolj vredno... (Ks. Meško)

NEMSKI STRAHOVI

V teh dneh so zelo zanimivi radijski govori, ki jih svojim Nemcem in tudi drugi javnosti pošilja v svet nemška propaganda. Še pred dobrim letom smo poslušali nemške emisije, ki so smešile zavezniško invazijo in pripovedovale, da je vse to zgolj britanska utvara, s katero poskušajo na oni strani Rokavskega preliva potolažiti Zavezniške narode. Še pred tem pa se je Hitler na debelo čeljustil, kako bo udaril na Anglijo in pognal "demokratske plutokrate" v - Kanado. Seveda je dejal Hitler: "Kdaj bom to storil, tega mi Anglosaksonci ne bodo ukazovali!" Danes se je vse to obrnilo. Danes lahko g. Churchill nekaj podobnega zabrusi Hitlerju v osivele in povešene brke.

Pred nekaj dnevi je berlinski radio povedal tole: "Zavezniški imajo dovolj ladij in opreme, da lahko z uspehom prično z vdorom." S tem je zadosti jasno povedano, da Nemci že sedaj pripravljajo nemško javnost na začetne zavezniške uspehe nekje na zahodu. V svojem drugem govoru je nemški napovedovalec izrekel tudi te besede: "Prav nič ne dvomimo, da imajo zavezniški premoč v zraku in na morju in da lahko vpostavimo močna mostišča, kjerkoli hočejo!" Tudi take tolažbe niso za Nemce posebno pomirljive. V isti emisiji je nemški napovedovalec dejal tudi še tole: "Zelo je verjetno, da razpolagajo zavezniški z novim orožjem, ki ga do sedaj še niso uporabljali in verjetno je tudi, da se bodo poslužili taktike in izkušenj, ki so si jih pridobili v severnoafriški kampaniji in v Italiji. "Za nemške vojake v zahodnem zidu te besede niso ravno preveč navdušujoče.

Nemški vojaški komentator je v nadaljnjem svojem pripovedovanju povedal med drugim tudi še tole: "Res je, da so zavezniški do sedaj še v vsakem svojem izkrcaju uspeli, tako v Severni Afriki, kakor pri Salerno in pri Anzio. Uspeli so zato, ker v vseh teh področjih ni bilo pripravljenih nemških obrambnih postojank. Verujemo, da na zahodu ne bodo uspeli, čeravno moramo računati, da bodo tja koncentrirali vso svojo silo, ki je ne smemo podcenjevati. "V svojem nadaljnjem govoru je nemški komentator dejal tudi še tole: "Zavezniški se bodo verjetno obdržali nekje največ dva tedna. Medtem pa bodo nemške mobilne posadke stopile v akcijo in uničile vsak poskus prodiranja." Nemška propaganda torej že pripravlja prebivalstvo na to, da se nemški zid na zahodu vendarle lahko tudi podre.

Zanimivo je tudi, da se je proosni tisk v nevtalnih državah v zadnjih tednih popolnoma prelevil. V Turčiji so Nemcem naklonjeni listi pričeli že kar javno napovedovati, da Nemci zavezniškega vdora ne bodo vzdržali. Celu Španci, ki so še najbolj krčevito prilepljeni k Hitlerjevemu "novemu redu" pišejo, da so izgledi za Nemce tako na vzhodu, kakor na zahodu in jugu izredno klaverni in da skoro ni pričakovati, da se bodo stvari zboljšale.

STANISLAVU V SLOVO

Bataljon se je vračal z manevrov. Telesno utrujeni od dvotedenskih ostrih vaj po transjordanskem hribovju, medtem ko so se v naših dušah zrcalili dogodki in razmere, ki vladajo v naši teptani domovini, kjer se preliva bratska kri bratskih borcev, vračali smo se v domače taborišče.

Že se belijo naši šotori, ko da nam mahajo v vetru v pozdrav. Tam nas čakajo oni, ki niso mogli z nami na manevre; med njimi si imel biti tudi Ti, Stanislav.

Toda žalostna vest nas čaka. Izgubili smo Te, izgubili za vedno. Po ravno končanem vojaškem tečaju, kjer si bil radi izpopolnitve svojega znanja, te je v avtomobilski nesreči kruta usoda iztrgala iz naše sredine.

Spominjam se Te, ko si prišel med nas, bujen v mladostnem navdušenju. Oči in lica so ti žarele od radosti, ker se Ti je izpolnila želja, da prideš k nam, svojim bratom po krvi in jeziku. Spominjam se Te, ko si mi z glasom, polnim notranjega ognja govoril o vzbujenosti, ki Te navdaja, ko Ti donijo na uho glasovi domače govorice, ko vidiš okoli sebe ljudi svojega naroda in ko lahko predvodiš fante iz domačih krajev. Te si mislil voditi v borbo proti dednim, vekovnim sovražnikom, Italijanom in Nemcem, da pomagaš maščevati vse ono gorje, ki so ga zagrešili nad našim narodom in našo zemljo.

Ni Ti bilo dano. Kruta smrt, ki se ne ustavi pred mladostjo niti pred ideali, Te je iztrgala iz naših vrst, daleč preč od rodne goriške grude, ki si jo toliko ljubil. Tuja zemlja Te je sprejela. Tvoje krsto pa je prekrila naša trobojka in vod Tvoje čete se je s pozdravno salvo poslovil od Tebe, medtem ko je vojaški rog zaigral zadnji žalobni pozdrav svojemu vzornemu častniku.

Oficirji bataljona in Tvoji fantje Ti bodo ohranili trajen spomin. Naj Ti bo rahla tuja zemlja, dragi Stanislav!

M.R.

ČEŠKOSLOVAŠKA VSTAJA

Armade maršala Cukova so prekoračile češkoslovaške meje z 1.1918. v Podkarpatski Rusiji. Z uspešnim napredovanjem zmagovitih sovjetskih armad bo na ta način mogoče Češkoslovaška prva zavezniška država v Evropi, ki jo bodo osvobodile bratske sovjetske armade. Takoj ko so sovjetske čete prišle na ozemlje Češkoslovaške, je češkoslovaška brigada, ki se bori v vrstah Rdeče vojske, zasadila v svojo zem-

meseca marca in aprila 1939. pa so isti tartarski nasledniki navalili na Podkarpatsko Rusijo. Zgodovinska resnica je, da so tudi Poljaki nebratsko izkoristili češkoslovaško tragedijo in si prisvojili Tešinsko okrožje v mesecu marcu 1939 leta. To je bila največja zabloda Poljske, ki se je žc kmalu potem strahovito maščevala.

S temi dogodki je postala druga svetovna vojna

Ijo češkoslovaško državno zastavo in pozvala narod, naj dvigne orožje proti prusijaškemu osvajalcu. Tak apel je svojemu narodu poslal tudi prezident Beneš že pred dvema mesecema in opozoril svoje rojake, naj bodo pripravljeni na tisti bližajoči se dan, ko bodo češkoslovaško zemljo zasedale bratske sovjetske čete in naj z vsemi silami pospešujejo osvobodjenje izpod prusijaškega jarma. Tako se bo počasi odvijal vozec prusijaškega barbarstva in "novega reda".

Gotovo se vsi še dobro spominjamo, da so eno leto po zavzetju Avstrije - po monakovskem sporazumu - vdrla nemške horde na Češkoslovaško. Septembra 1938 je Hitler svečano izjavil, da ne želi imeti v mejah tretjega rajha niti enega samega Čeha. V noči med 14. in 15. marcem 1939, potem ko je Hitler nasilno izvel v Berlin prezidenta Haha, da s silo podpiše bodočo usodo češkoslovaškega naroda, so Prusijaki zasedli tudi pokrajini Češko in Moravsko ter iz obeh dežel napravili protektorat. Pet let je torej preteklo, odkar so Čehi in Slovaki pod nemškim škornjem.

Napad na Češkoslovaško v dveh etapah so izkoristili tudi njeni sosedje. Najprej so Nemci anektirali Sudete na podlagi monakovskega sporazuma meseca oktobra 1938. Komaj mesec kasneje so nasledniki azijskih Hunov odtrgali južni del Slovaške,

neizogibna in je v resnici tudi izbruhnila 6 mesecev kasneje z vsemi strašnimi posledicami. Češka tragedija je bila posebno trpka. Ko so Nemci inštalirali "protektorat" in ž njim odprli pot neomejeni germanizaciji češke zemlje, so se pričele vrstiti tragedije druga za drugo. Nemško-ruska vojna je ohrabrila češko mafijo. Protektor Heydrich je svojo brutalnost plačal z življenjem. V svojem neomejenem divjaštvu so Nemci razdejali češko vas Lidice in pokončili vse njene prebivalce.

Separatistične klike na Slovaškem, ki so se zbirale okrog prelata Tisa, Sana Macha in Murgasa so v mnogem pripomogle k razdejanju češkoslovaške države. Pri teh katoliško-konzervativnih in reakcionarnih nesrečnikih je Hitler našel na Slovaškem svojo peto kolono. Čudno je to, da so katoliški krogi iskali zatočišče pri največjem gonjaču katoliške cerkve in krščanskih ustanov sploh. To gibanje katoliške cerkvi gotovo ni prineslo slave, kakor niso podobna gibanja tudi drugod koristila cerkvi.

Zaradi izkazanih uslug prelata Tisa Nemci niso vdrli na Slovaško, pač pa so na vseh koncih in krajih oskubljeni "državico" vključili v veliki nemški rajh s smešnim naslovom "častni zaveznik". Prusijaška "velikodušnost" nasproti Slovacom pa je že kmalu zahtevala krvni davek. Slovaški vojaki so morali na

vzhodno bojišče. Zlato Narodne banke je odromalo v Berlin, kamor so se vsipali tudi slovaški delavci. Slovaški narod je kaj kmalu spoznal, da ga je petokolonska klika kruto osleparila in je zato svojo usodo in bodočnost vzel sam v svoje roke s pomočjo krepkih podzemeljskih organizacij. Slovaški narod je spoznal, da je Tiso & Co. čisto navadna izdajalska banda, ki je prodala Madjarom velik del slovaške zemlje čisto po vzorcih Paveličevih ustašev, ki so prodajali hrvaško Dalmacijo Lahom.

Danes mogočni del slovaške javnosti z velikimi upi in nadami pričakuje vstajenje češkoslovaške republike, ki je kljub marsikaki nevšečnosti, dvignila slovaški narod na visoko stopnjo kulture in civilizacije. Celo sami Nemci priznavajo, da je danes 80% slovaškega naroda za restavracijo češkoslovaške države.

Regrutacija slovaških prostovoljcev za vzhodno bojišče je pomenila popolen fiasco. Sano Mach, najzvestejši hlapec Hitlerjev je odpotoval v Berlin in Hitler mu je naročil, da zbere najmanj 10.000 slovaških prostovoljcev. Sano Mach je seveda pritrnil Hitlerjevemu povelju in s svojim pajdašem Murgasom pričel z regrutacijo. Ogromne letake so lepili po vseh slovaških mestih in vaseh. Dobili so vsega 55 prostovoljcev. Na ta račun so zbijali šale po vsem Slovaškem. Pripovedovali so, da je v slovaškem ministrskem svetu, ko so bili uspehi zbiranja prostovoljcev znani, vzkliknil eden izmed ministrov, da bi bilo potrebno postreliti vseh 55 prostovoljcev, da bi na ta način prihranili transportne stroške za vzhodno bojišče.

Sovjetska Rusija z vso upravičenostjo računa na odpor proti sovražniku, ki ga je Hitler s svojimi metodami polnih pet let vzgajal. Poleg sabotaž in atentatov proti nemškim častnikom in vojakom kažejo veliko aktivnost ilegalni časniki, ki krepijo češki odpor in pripravljajo narod na dvanaajsto uro. Enotnost in medsebojna povezanost Čehov in Slovkov sta popolni. Zato bo bodoča češkoslovaška država gotovo zavzemala v Evropi častno mesto. Njenih bodočih meja ne bo spodbijala nobena zavezniška sila. Češkoslovaška vlada v emigraciji je v popolnem sporazumu s svojim narodom v zemlji. Samo zaradi tega je prezident Beneš lahko odigral tako važno vlogo v političnem življenju zavezniških narodov med sedanjo vojno.

Dalekovidni prvi prezident Češkoslovaške republike Tomaž Masaryk je 1.1934. s Sovjetsko zvezo sklenil prijateljsko pogodbo, ki naj bi bila protiutež nemškemu ciljenju proti vzhodu. Maja meseca 1935. je bila podpisana zavezniška pogodba. Velika moža Masaryk in Beneš sta svoje poglede obrnila proti Moskvi, ker sta instinktivno spoznala, da je tam osredotočena še vedno slovanska moč, ki vstaja. Prezident Beneš je vse svoje upe in vse svoje nade položil v roke Z.S.S.R., saj je dobro vedel, da je bila Sovjetska zveza edina velesila, ki je obsodila in zavrgla famozni monakovski sporazum, ki je razpel Češkoslovaško na mučeniški križ. 19. julija 1941 je Češkoslovaška podpisala v Moskvi pogodbo za medsebojno pomoč, 11. decembra 1943. pa je bila ta pogodba še razširjena za dobo 20 let.

Ta češkoslovaški primer pač z vso svojo prepričevalnostjo kaže, kaj vse lahko dosežejo državniki in politiki zasvoj narod in svojo državo, če so v resnici pravi domoljubi in neodvisni politični modri-

jani. Ta primer nam kaže, kakšne so naloge in kakšne so dolžnosti tistih ljudi, ki so se pri nas tako poganjali za ministrske stolčke, ko pa so jih dosegli so drug za drugim pokazali vso svojo duhovno in moralno mizerijo. Tudi težki vojni časi teh ljudi niso spremenili. Še vedno visi ta masa nekje v oblakih, željna naslovov in oblasti. Kako mizerno majhen postane sleherni naš državnik pred mogočno postavo genialnega Beneša. Prav nič ne zavidamo Češkoslovaški na njenih ogromnih političnih uspehih. Ali kako trpko je spoznanje, da smo Slovenci, Hrvatje in Srbi preživeli na tisoče junaških Lidic in na stotisoče njenih prebivalcev. Ali je za vse to trpljenje, za vse te množestvene zločine, umore, požiganja in razbojništva Prusijakov po naši zemlji zvedel v resnični obliki civilizirani svet? Ali ne ocenjuje zavezniška javnost junaških podvigov na naši zemlji zgolj kot interesantno dogodivščino drznih ljudi? Ali smo mi že kdaj z vsemi svojimi ministri in državniškimi kcrifejami pravično ocenili vse žrtve, ki jih je dal narod v domovini za skupno zavezniško stvar?

Da, trpka je resnica in še grenkejša spoznanje vsega našega triletnega brezdolja v emigraciji in puhlega modrovanja in sestajanja po javnih lokalih; psovanja, zmerjanja, kritiziranja in poganjanja za mastno plačenimi položaji...

Mislimo, da je vendar že enkrat čas, da prenehamo s politiziranjem, intrigiranjem, s hvalisanjem in komandiranjem ter enkrat pričnemo misliti na svoj umirajoči narod, ker nas bo drugače izpljuval z vso sveto upravičenostjo. Jugoslavija trpi na vseh koncih in krajih. Trpi doma in njen ugled trpi v tujini. Trpi zato, ker so si nekateri zapisali kot vojni cilj: klanje, klanje svojih lastnih bratov in svojih lastnih sestra. Klanje kot končni cilj popolne eksterminacije političnih nasprotnikov. Klanje pe ne more biti življenjski cilj mladega naroda, ki se je ovenčal s slavo junaštva, ker klanje z junaštvom nič skupnega imeti ne more. Zato, streznimo se in mislimo ter delajmo ne za smrt, pač pa za življenje Jugoslavije, ki vstaja s pomočjo pridnih in hrabrih rok osvobodilnega gibanja v domovini. Napnimo vse sile, odvrzimo vse predsodke in sledimo vsaj sedaj, ob dvanaajsti uri svetlemu vzgledu Češkoslovaške republike in njenih velikih sinov!

DONAVSKA POT POČIVA...

Zavezniška letala so pred nekaj dnevi napadla donavsko vodno pot na dolžini 800 kilometrov. Ves promet med Budimpešto in Bukarešto je ustavljen. Po vsej tej ogromni dolžini so zavezniški letalci nasejali mine; važne pristaniške naprave, posebno pri Železnih vratih (glej zemljevid na strani 7!) pa so letalci porušili. — Poročila iz Madjarske pravijo, da nemški letalci stalno vzletajo nad Donavo, da bi na ta način sprožili magnetske mine, o katerih mislijo, da leže na donavskem dnu. Posebni dragerji oprežno čistijo Donavo, vendar mislijo, da bo Donava za dolgo dobo časa počivala za ves blagovni in potniški promet. — Pri železnih vratih in pri Gjurgjevu so zavezniški letalci napadli pripravljene vlačilce, ki spremljajo in vlačijo ladje skozi Djerdapsko donavsko ožino. Na ta način so izpodrezali donavsko pot.

NA BALKANI!

Dogodki na južnem delu vzhodnega bojišča vzbujajo veliko pozornost svetovne zavezniške javnosti in vežejo te dogodke z bodočimi operacijami na balkanskem polotoku. Tu nekje se bodo srečale zmagovite zavezniške armade, da obračunajo s prusijaškimi hordami in naženó Hitlerja v rajhovske linije "evropske trdnjave".

Iz vzhoda se vsipajo sovjetske armade v Romunijo, ki je že kar blizu kapitulacije s cilji na bolgarski meji, kjer poskušajo Nemci po starih preizkušnih metodah krotiti bolgarski narod. Nekatera po-

jugovzhodu čez Niš in Sofijo v Carigrad, medtem ko obrne drugi odcep dalje čez Skoplje in Djevdjelijo v Solun. Donava krene pri Beogradu proti vzhodu in tvori mejo med Romunijo in Bolgarijo ter se na romunskem ozemlju izliva v Črno morje.

VZHODNO BOJIŠČE IN BALKAN

Če hočejo zavezniki podminirati nemške postojanke na jugovzhodu Evrope, potem je neobhodno potrebno, da s svojimi silami in s sodelovanjem N.O.V. udarijo na Balkan s ciljem čim prej doseči Donavs-

ročila pravijo, da se je pred kratkim bolgarski general Markov sestal na sovjetskem ozemlju z maršalom Konjevim in da sta se oba generala zlasti ukvarjala s situacijo na Bolgarskem. Čez Karpate se bodo mogoče že v nekaj tednih pričele valiti armade Rdeče vojske na Ogrsko nižino in od tu dalje proti zahodu...

Hitler bo poskusil vse, da zavaruje pot proti Egejskemu morju na prostoru med Konstanco in albansko mejo. Ta prostor meri komaj 700 kilometrov in loči danes sile N.O.V. in anglo-ameriških armad s sovjetskimi divizijami. Na tem področju leže romunski petrolejski vreli in skozi ta prostor se prelivajo nemške vojaške oskrbe za Grčijo in Egejsko otočje, za Bolgarijo in Turčijo.

Nemški obrambni sistem se na Balkanu opira na dve glavni prometni žili: Na železniško progo Orient-Express in na vodno donavsko pot. Do Beograda potekata obe dovodnici skoro vzporedno. Od Beograda dalje pa se železniška proga obrne proti

ko kotlino. Tu bodo Nemci prejeli odločilni poraz, kakor se je to zgodilo 1. 1918. To življenjskovažno področje resno ogražajo danes tako sovjetske sile kakor N.O.V. in zavezniki. Rusi so se že dobro učvrstili v Romuniji in bodo po definitivnem zavzetju mesta Jassy že kmalu nadzirali vse strateško-vажne postojanke na jugu Transilvanskih Alp. S tem bo sovjetskim četam odprta pot proti Bolgariji. Z istim zamahom pa bi bilo mogoče razdvojiti tudi obe dovodnici: železniško progo Trst-Sofija in Donavo. Bolgarsko gorovje, ki zapira cesto proti Sofiji, za sovjetsko vojsko ne predstavlja posebnih težkoč. V rusko-turški vojni 1877. so ga Rusi s polnim uspehom prekoračili.

S padcem Odese je Črno morje pod popolno kontrolo sovjetske mornarice, ki bo po očiščenju Krimskega polotoka uspešno krila izkrcavanje sovjetskih kopnih sil na romunski in bolgarski obali Črnega morja. Taka sovjetska izkrcavanja so Rusi ponovno že izvršili na Krimu in predstavljajo za njihovo po-

morsko pehoto, ki se je ravno pri takih podvigih oženčala s slavo, vsakdanjo zadevo.

Vdorov proti Romuniji in Bolgariji bo verjetno deležna ena izmed treh ukrajinskih armad. Bodisi druga pod poveljstvom maršala Konjeva ali pa tretja, ki jo vodi general Malinovski. Lahko pa je mogoče, da udari na ta področja tudi levo krilo sovjetskih sil, ki operira na jugu Pripetskih močvirij. Mogoče pa celo, da si bodo vse te tri armade posamezne naloge porazdelile.

CUKOV PROTI SREDNJI EVROPI

Medtem bodo čete I. Ukrajinske armade, ki ji poveljuje general Cukov in ki je sedaj dobila ime Karpatska armada, podvzele druge važne podvige, ki bodo mogoče odločilno vplivali na potek balkanskih operacij v smeri srednje Evrope, to je v samo osrčje evropske trdnjave. Ni izključeno tudi, da bo del Cukovih sil pritiskal na Podkarpatsko Rusijo in dalje na ogrsko ravnino, da bi na ta način kril napredovanje svojega desnega krila proti jugu Poljske. Improvizirana nemška obramba na reki Bug najbrže ne bo vzdržala ruskega pritiska. Von Manstein poskuša zato z močnimi protisunki v Pripetskih močvirjih zadržati sovjetske divizije, vendar so dosedanja njegovi naporu še nepomembni. Verjetno je, da Manstein ponavlja svoje poskuse, ki so se mu ponesrečili pred meseci v bitki za Kijev. Sami Nemci najbrže ne računajo na uspehe svojih ofenzivnih poskusov in so zato že pričeli z evakuacijo Lvova in Lublina. Sovjetska ofenziva, ki traja sedaj že polnih devet mesecev, bo mogoče v doglednem času izgubila nekaj na svoji udarnosti in predornosti, čeravno za take napovedi ni nobenih znakov; res pa je tudi, da si Nemci za dolgo dobo časa ne bodo toliko opomogli, da bi mogli resno računati s kakim njihovim pomembnejšim ofenzivnim podvigom. Umaknitev Nemcev na drugo obrambno črto, ki seče Galicijo in zahodno Poljsko ter poteka vzdolž reke Sane in Visle je še najbolj verjetna.

Zgoraj smo dejali, da bo verjetni sunek maršala Cukova proti osrčju evropske trdnjave odločilno vplival na potek operacij na Balkanu. En sam površen pogled na zemljevid zadostuje, da nam stvar postane jasna: Če sovjetska vojska vdre čez Karpate med Lvovom in Krakovom na Slovaško, pri Krakovem pa v Moravsko nižino, bo pot na Dunaj odprta in vse nemške postojanke na Balkanu se bodo same po sebi sesule.

Na zahodu Balkana ležé glavne srednjeevropske luke: Trst, Reka in Split. Južna vrata Balkana so: Solun, Atene, Patras. V obeh smereh bi mogli Anglo-Amerikanci v tesnem sodelovanju z N.O.V. in z grškimi domoljubi ustvariti popolnoma isto nevarnost za nemške postojanke na Balkanu. Jadransko morje je že danes skoro svobodno zavezniško jezero in z nekaj dobre volje in seveda z rizikom, ki je v vojnem času pač vsakdanja zadeva, bi bil Balkan kaj kmalu očiščen. Nadmočnost v zraku je na Jadranu mnogo učinkovitejša kakor pa na Atlantskem oceanu. Površina Jadrana je razmeroma majhna in delavnosti sovražnih podmornic pri morebitni invaziji so mnogo bolj omejene.

Odlična letališča Foggia nudijo zavezniškemu letalstvu takorekoč neomejene možnosti akcije. Zavezniški lovci lahko krijejo vse taktične operacije in lahko spremljajo bombnike tja do samega Dunaja.

Če bi se zavezniški izkrkali v Splitu in Zadru, bi se hitro znašli na prometnih žilah, ki vodijo proti Savi in Zagrebu. Seveda bi morali čez Dinarsko planino, ki poteka vzporedno z obalo, da bi dosegli Zagreb. Italijanska kampanija pa je zavezniške verjetno poučila, kako nujno so potrebna gotova tveganja za doseg določenih ciljev. Zagreb leži na skrajnem jugozahodnem delu Ogrske ravnine in na severu Jugoslavije. Ta del Jugoslavije je za Nemce izredno važen. Tu se preliva nemška oskrba za njihove divizije v Jugoslaviji, Albaniji, Bolgariji in Grčiji. V nasprotni smeri pa odteka živila in sirovine ter zlasti petrolej v Nemčijo.

ALBANSKA SMER

Z italijanske obale se zavezniški lahko izkrcajo tudi v Albaniji, zlasti sta za take podvige važni luki: Bari in Brindisi. Ob Veliki noči leta 1939 so Lahitak poskus že izvedli, seveda pod čisto drugačnimi okoliščinami. To je bilo za Lahe lahko delo... Če bi se zavezniški izkrcali v Valoni, bi lahko napredovali do Drača in zasedli vso obalno albansko planoto, odkoder peljejo dobre ceste proti južnemu delu Jugoslavije in v Grčijo. Najvažnejša cesta vodi iz Tirane v Bitolj in dalje v Solun.

Jadranske operacije bi zaveznikom omogočile, da presečejo Nemcem obe dovodnici in odrežejo vso nemško obrambo na Balkanu in na Egejskih otokih. Obenem bi lahko znatno izkoristili pomembne sile N.O.V. in jih končno vendar enkrat pošteno opremili, oborožili in nahranili. Že sam ta poslednji razlog bi bil dovolj močan povod, da store zavezniški že enkrat svojo zavezniško dolžnost nasproti svojim zaveznikom, saj je njihova obljuba stara že polna tri leta. Gotovo ni nobena zavezniška vojska, razen sovjetske, do sedaj relativno toliko prispevala k skupnim vojnim naporom, kakor so to storili hrabri bojevniki N.O.V., pa je zato že kar skrajni čas, da zavezniški svojo obljubo izpolnijo. Zgolj simbolične podpore in oskrbe sedaj, ko borba že davno ni več simbolična - dejansko taka ni bila nikoli - niso več na mestu. Zavezniški sami povdarjajo, da so njihove zaloge na orožju, opremi in municiji že davno prekoračile predvidene načrte. Torej...

Zavezniški pa bi istočasno lahko udarili tudi na Dodekanez iz Cipra in na Kreto iz južnega Sredozemlja.

SKRAJŠAJTE VOJNO...!

Uspešne strateške operacije na Balkanu so neprecenljive važnosti za zaključek vojne. Vojna bi se avtomatično skrajšala. Hitler, ki se je tako upravičeno bal vojne na dveh bojiščih, bi bil postavljen kar naenkrat na tri ali celo na štiri fronte. Razmetanost prusijaških divizij po vzhodu, jugu in zahodu bi tako pretresla in razredčila nemške vrste, da bi se najmanj eno bojišče sesulo. Vsa ogromna obrambna dela na atlantski obali postanejo lahko brez pomena z enim samim energičnim sunkom skozi Balkan v smeri Dunaja in Budimpešte. S slovenske obale Jadrana znaša oddaljenost do tretjega rajha komaj 40 kilometrov.

Niso pa po sredi zgolj strateški razlogi, ki ukazujejo na podvige na Balkanu, pač pa tudi gospodarski. Če vzamemo vsako posamezno področje posebej, se taka življenjskovažna področja za nemško vojno mašinerijo mogoče prikrijejo, če pa vzamemo

(Nadaljevanje na 16.strani)

LJUBLJANA

MADJARSKA

ZAGREB

BUDAPEŠTA

BEOGRAD

ROMUNIJA

BOLGARIJA

GRČIJA

JADRANSKO MORSKO

OBRAMBA POMORSKE SPREMLJAVE

Čitatelj mnogo ne premišlja, ko prebira v svojem dnevnem časniku vesti, da je neka pomorska spremljava zopet srečno vplula v namembno luko. In vendar se za temi preprostimi in skromnimi besedami skriva cela vrsta dogodkov, trpljenja, naporov in nevarnosti, ki jih je bila spremljava deležna na vsaki morski milji poti.

V vojnem času so pomorske spremljave naravnost življenjskovažno orodje vojaške in civilne oskrbe. Brez potrebnega zavarovanja pomorskih prevozov, je vsako uspešno vojskovanje nemogoče. Tega se sovražnik dobro zaveda in poskuša zato z vsemi silami pretrgati življenjsko žilo, ki hrani in drži pri moči vojskujočo se državo in njene borbene enote. Iz vsakodnevnih časopisnih vesti zvemo, s kako velikimi napori se sovražnik trudi, da bi izpodrezal nasprotnikove pomorske prevoze.

Mnoga in različna so sredstva, s katerimi poskuša sovražnik uresničiti svoje načrte. Vsako novo njegovo napadalno sredstvo pa izziva modernejša obrambna sredstva in tako potekajo ta tekmovanja od prvega pričetka sovražnosti pa vse tja do premirja.

Dva sta glavna in najnevarnejša sovražnika, ki sta hrabrim mornarjem na širnih oceanih, na počasnih in neokretnih trgovskih ladjah, stalno za petami. Prvi se zahrbtno skriva pod vodo na preži, da sproži nevidno svoj smrtonosni torpedo. To je podmornica. Drugi sovražnik plava visoko v višavah neba — letalo — ki nosi bombo, torpedo ali mino.

Tekma med napadalcem in obrambnimi sredstvi je bila ves čas vojne zelo napeta in neizprosna; sreča pa se je nagibala zdaj na eno, zdaj na drugo stran. Z nastopom novih obrambnih sredstev: žepne nosilke letal in korvet pa se je obrambni sistem zavezniških spremljav tako zelo moderniziral in izpopolnil, da je dosegel očitno premoč, kar dokazujejo številne spremljave, ki danes prihajajo v svoje oddaljene luke z neznatnimi ali skoraj nobenimi izgubami.

Moderna obramba spremljave je zelo draga stvar, ker obsega mnogoštevilna sredstva, ki so za to potrebna. Današnje spremljave so sestavljene iz večjega števila ladij, ki poleg svoje nominalne vrednosti predstavljajo v vojaškem pogledu posebne taktične vrednosti. Zato nam bo lahko razumljivo, da so stroški razmeroma le majhni. Že ena sama potopljena večja tovorna ladja predstavlja s svojim dragocenim tovorom ogromne vrednosti, ki jih niti ni mogoče tako lahko nadomestiti v vojnem času.

Levji delež obrambe spremljave nosi vojna mornarica, saj je spremljava sama po sebi čisto pomorskega značaja. Ladje vojne mornarice vseh vrst, od bojnih ladij doli do majhnih neznatnih, izvidniških ladij, varujejo spremljavo na vsej poti, na kateri preti nevarnost. Po težavnih poteh, pri velikih in važnih spremljavah spremlja konvoj še primerna eskadra vojne mornarice. Za mogočne spremljave so potrebne celo največje enote mornarice, bojne ladje z vsem potrebnim spremstvom. Pri tej veliki organizaciji igra tudi letalstvo izredno važno vlogo ter je tudi tu — kakor v vseh ostalih strokah vojskovanja — prevzelo del obrambnih nalog.

Naloge vojne mornarice pri teh operacijah so, da varujejo spremljavo proti napadom sovražne mornarice, predvsem proti napadom nadvodnih enot (kakor n.pr. bojnih ladij, križark, rušilcev, torpedovk, malih torpednih čolnov in drugih malih enot) kakor tudi proti nevarnostim podmornic. Razen tega sodelujejo tudi pri obrambi proti sovražnemu letalstvu.

Te stražarske eskadre vojne mornarice so zaradi posebnih pogojev, danes čisto drugače sestavljene, kakršen pa je bil nekdanj sestav manjših eskader. Včasih je n.pr. normalna manjša eskadra imela po eno ali več bojnih ladij, nekoliko križark in nekaj več rušilcev. Danes izgleda eskadra za varstvo obsežnejših spremljav popolnoma drugače, ker so njene taktične naloge v mnogem tudi drugačne. Bojne ladje so še vedno jedro obrambne sile. Nastopajo v glavnem proti morebitnim težjim ali lažjim nadvodnim enotam sovražne mornarice, ki bi brez njih s svojimi težkimi topovi uničile spremljavo brez posebnih težav in to v najkrajšem času. Ravno tako so ostale v sestavi tudi križarke, ki so pri manjših spremljavah celo glavna obrambna sila. Njihova taktična vloga pa se je seveda spremenila. Pripadle so jim povsem nove naloge.

Nov pojav so danes posebne "žepne nosilke letal", topniške križarke z močno protiletalsko obrambo in številne manjše ladje "korvete".

Ladje "nosilke letal" je rodila potreba. V današnjem sistemu obrambe spremljave so letala neobhono potrebna za uspešno varstvo proti podmornicam, za opazovalno službo in za obrambo proti sovražnim letalom. Zlasti je to važno pri prekoceanskih plovbah, ker spremljave ne morejo ščititi letala s suhe zemlje. Te ladje so pravzaprav prikrojene iz navadnih trgovskih ladij. Seveda ne nosijo velikega števila letal. Tudi niso velike niti hitre. Popolnoma pa zadostujejo potrebam in zraven tega niso preveč drage in je njihova gradnja razmeroma kratka.

Letala "žepne nosilke" stalno patrolirajo nad spremljavo in okrog nje. Na ta način love sovražne podmornice in če jih že ne morejo uničiti, jim vsekakor preprečijo, da bi se podmornice postavile v pripravno lego za napad. Podmornica ima namreč pod vodo manjšo hitrost kakor pa spremljava. Zato spremljava lahko uide, predno bi podmornica pripulila v bližino spremljave, če bi vozila pod vodo. Krožnja nad vodo pa je za podmornico riskantna, če krožijo nad spremljavo letala, ki so za podmornico smrtno nevarna.

Vsa ta letala so več ali manj lovskega tipa ter nosijo s seboj manjše globočinske bombe proti podmornicam. Nastopajo tudi proti sovražnim letalom, ki bi poizkušala napadati ladje spremljave ter pravočasno obveščajo eskadro o bližajočih se sovražnih letalih.

Razen teh letal na nosilkah, so tovarne ladje same nosile s seboj po dve lovski letali, ki so jih v slučaju nevarnosti po katapultih spustile v zrak. Ta letala niso mogla več pristati na ladje ter so po končanem boju ali odletela na najbližje letališče na kopnem — če so le mogla — ali pa se je pilot spustil s padalom zraven ladje, a letalo je utonilo

v morju. Tudi taka letala so pokazala lepe uspehe, vendar so postala z uporabo ladij nosilk nepotrebna.

Križarke za protiletalsko obrambo so poseben tip križark, katerih oborožitev je popolnoma posvečena protiletalskemu orožju. Navadno imajo nenavadno veliko število protiletalskih topov in težkih stroj-

cam (prisluševalne naprave, detektorji, vodne bombe itd.). Te male požrtvovalne ladje so že napravile ogromne usluge pri gonjah na podmornice in pri obrambi spremljav. Veliko število sovražnih podmornic leži po njihovi zaslugi na dnu morja. Njihova je tudi zasluga, da je podmorniška kampanja,

nic ter posebno topniško centralo za precizno in uspešno streljanje vseh vrst orožja skupaj. Njihove posadke so dobro izvežbane ter predstavljajo te križarke resno oviro sovražnemu letalstvu, ki ji je drugače spremljava vedno zaželeni cilj.

Praksa je pokazala, da je bolj ekonomično povezati spremljave v velike formacije, zato zavzemajo zaradi velikega števila ladij velikanski prostor na morju. Da bi vse to morsko področje zavarovali z vseh strani proti najnevarnejšemu sovražniku — podmornicam, morajo današnje stražarske eskadre imeti mnogo večje število vojnih ladij, da bi lahko uspešno nadzirale ves morski prostor okrog spremljave. Nemogoče pa je za tako službo uporabiti veliko število rušilcev, ki so zelo dragocene vojne ladje in je njihova gradnja razmeroma dolgotrajna in ne enostavna. Pomorski strokovnjaki so zato našli nadomestek v novem tipu ladje "korvete", ki je majhna, poceni in potrebuje razmeroma majhno posadko. Gradijo pa jo lahko v večjem številu in v razmeroma kratkem razdobju. Kljub vsemu pa ta ladja zelo uspešno opravlja službo protipodmorniške obrambe. Hitrost teh ladij ni pomembna, stroji so enostavni in poceni. Oborožena je s topovi in raznimi posebnimi pripravami za borbo proti podmorni-

ki je resno ogražala zavezniško oskrbo, skoro popolnoma izkubila svoj nevarni značaj.

Vsaka ladja spremljave je razen tega še posebej oborožena z 2 ali več topovi in nekaj strojnica-mi proti napadom letal in podmornic. Za obrambo proti nizkim napadom ter strmoglavcem vlačijo pogostokrat ladje s seboj privezane balone pritrjene z jeklenimi žicami.

Največ uspeha v iskanju podmornic imajo letala. Podmornico je zelo težko opaziti z ladje, ker ima v podvodnem položaju vidljivo samo kratko tenko cevko periskopa in še to ne ves čas. Iz zraka pa se podmornica dobro vidi tudi, če je pod vodo, samo če ni pregloboko pod vodo.

Najboljša obramba ladij spremljave proti podmornicam je hitrost in stalno menjavanje smeri. Cenene tovarne ladje nimajo velike hitrosti niti so posebno gibljive, zato pač rabijo močnejše varstvo.

Hitrejše ladje, potniške, ki služijo predvsem za prevoze čet imajo s seboj ponavadi le majhen oddelek vojne mornarice, ker se same varujejo s tem, da vozijo zelo hitro in neprestano menjajo smer ter tako onemogočajo podmornicam, da bi se s svojo počasno vožnjo mogle pravočasno postaviti v pravo lego za napad.

(Konec na str. 15)

BASIC ENGLISH

Things.

burn	damage
cook	danger
fire	cattle
flame	paste
match	place
oven	pot
smoke	smell
bucket	stick
curtain	thing
cushion	use

other words: coal, heat light, steam, distraction engine, insurance, oil, wood.

Qualities.

bright — dark
great — small
full

Opposites.

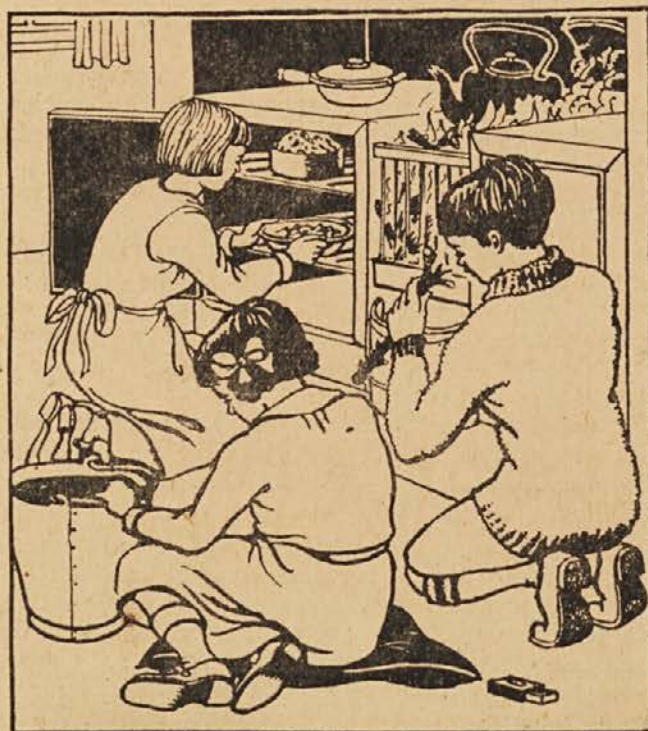
in — out
these — those
inside — outside.

Fire.

I have a place for a fire in my room. The fire-place in my room is small, but some of the rooms in the house have great fire-places. Pipes take the smoke from the fire-places up through a hole in the roof.

Fires make a house warm, but this is not the only use of fire, if I have a wet coat and put it before a fire, the fire will get it dry. If I put water in a kettle and put the kettle on the fire, the water will get warm. And I may put food in a pot on the fire or in an oven and make a warm meal. If I put a paste in an oven, I may get cake. But this is the work of a cook, and if I am not a good cook, the cake will not have a very good taste. Warm cakes have a good smell.

In the winter my sister and I come in from play in the snow and get warm before the fire. We get

near to the flame, but not very near. If we are far from it, we do not get warm enough, but if we go very near, we may get a burn. Burns give much pain.

If the room is dark I put a stick on the fire. The flames come up, and make all parts of the room bright with fire-light.

My mother and father do not let my sister, who is very young, put sticks on the fire or have a match. If very young boys and girls have matches, they may get a burn from the flame, or they may put it against a curtain or a cushion and the house will be in danger. If you see fire on the curtain, go and get water in a bucket and out it on the flames, and the damage may not be great. Flames go from one thing to another. If you do not get a full bucket you may not have enough water.

Questions.

1. Where does the smoke from a fire in a house go?
2. How may you get your coat dry when it is wet?
3. How may you get water warm?
4. How do cooks make warm meals?
5. What sort of work is making a cake?
6. What may you get if you go very near to a flame?
7. What makes the room bright?
8. How may young boys and girls put a house in danger if they have matches?
9. If a thing is in flames what do you put on it?
10. What do you get the water in?

Answers.

1. Up through a hole in the roof.
2. I may put it before a fire.
3. I may put it in a kettle on a fire.
4. They put food in a pot on a fire or in an oven.
5. The work of a cook.
6. A burn.
7. The flames.
8. They may put the flames of a match against a curtain or a cushion.
9. Water.
10. A bucket.

UPOŠTEVAJ!

Po končani vojni bosta prevladovala na svetu samo dva svetovna jezika: **Ruščina** in **Angleščina**. Marsikdo ima danes priliko, da se na cenen in razmeroma lahek način priuči obeh jezikov. — Če bo vojna trajala še dalje in če bo "Bazovica" ostala tudi še za naprej pri življenju, bomo poskušali v eni ali drugi obliki prinašati nekaj osnovnih temeljev ruskega jezika. Mnogi naši čitatelji nas že več časa naprošajo, vendar je treba upoštevati zelo resne tiskarske težkoče in pomanjkanje primernih učil. Navsezadnje smo sami nase in so zato težave še večje. Mogoče bomo vendar poskušali ustreči res nujni in aktualni potrebi.

PRVA KNJIGA
TELLMARCH
ODPADLI DUHOVNIK

Tako je izgledal Pariz v letu 1793., o katerem tu poročamo. To ni bil tisti Pariz, kakor je bil eno leto pozneje, ko so obglavili Robespiera in je življenje postalo zopet lahko-mišljeno, veselo in razuzdano, kakor da bi se bila junaška drama spremenila v farso. Bil je to še Pariz prve divje-vzvišene revolucijske dobe, ki so jo vodili nadpovprečni ljudje. Nekateri izmed njih so bili škodljivci, drugi so bili pošteni. Izmed teh je eden bil pošten in poguben obenem; bil je to Cimourdain.

Cimourdain je bil čistega, toda mrkega značaja. Zanj je veljalo le to, kar je absolutno. Poznalo se mu je, da je bil duhovnik, oziroma, da je še. Človek more imeti na sebi neko temno vedrost, kakor nebo, da je le nekaj tu, kar povzroča temino. Cimourdaina je bilo potemnilo duhovništvo. Kdor je bil duhovnik, ostane duhovnik do smrti. Kar v nas povzroča noč, pa pusti goreti tudi zvezde. Cimourdain je bil poln čednosti in resnic, ki so pa svetile v temi.

Njegova zgodovina je hitro povedana. Bil je vaški župnik in domači učitelj v plemiški hiši. Potem pa mu je pripadla mala dedščina in je postal sam svoj gospod. Glavna črta njegovega značaja je bila trmoglavost. Razmišljanja se je posluževal kakor klešč; menil je, da nima pravice spustiti kakšne misli, dokler je ni domislil prav do konca. Mislil je z zagrizeno strastjo. Govoril je skoro vse evropske jezike dovršeno. Študiral je brez prestanka in to mu je pomagalo, da je prenašal svoj celibat. Toda nič ni bolj nevarno ko tako potlačevanje. Kot duhovnik je držal svoje obljube iz ponosa, ni pa ohranil svoje vere: znanost v smislu tistega časa je bila uničila njegovo vero. Zdel se je takrat samemu sebi kakor da je pohabljen, in ker ni mogel narediti, da ne bi duhovnik, je skušal, da postane človek, toda na svoj trpkni način. Vzeli so mu rodbino, izvolil si je domovino; ženska mu je bila prepovedana, poročil se je s človeštvom. Ta ogromna vesel-
nost je v resnici ogromna praznота.

Njegovi starši, preprosti kmetje, so ga bili dali študirati za duhovnika, da bi ga povzdignili nad ljudstvo; on se je zdaj vrnil v ljudstvo. In sicer strastno. Z globoko nežnostjo je zrl na trpljenje tlačenihi. Iz duhovnika je bil postal filozof, iz filozofa borec. Ludovik XV. je bil še živ, ko je bil Cimourdain že skrivén republikanec. Toda kakšen republikanec? Ali član Platonove republike ali pa mogoče Drakonove? Ker se je odučil ljubiti, je začel sovražiti in sicer sistematično. Sovražil je laž, monarhijo, teokracijo, talar; sovražil sedanost in kričal po bodočnosti. Čutil jo je, predvidel in uganil v njenem strašnem veličastvu. Sanjal je o maščevalcu, ki bo osvobodil človeštvo iz njegove strašne bede. Oddalec je oboževal prihajajoče.

Leta 1789. je pogibelj prišla in ga našla pripravljeno. Cimourdain se je vrgel v široko delo obnove človeštva z vso logiko, to se pravi, vpoštevajoč njegov značaj, neizprosno. Doživel je 1789. padeč Bastille, leta 1790. in sicer 19. junija konec fevdalnega gospodstva, leta 1791. Varennes ali padeč kraljestva, leta 1792. ustanovitev republike. Tako je revolu-cija rastle pred njegovimi očmi in on ni bil mož, ki bi se bil ustrašil orjakinje. Nasprotno, to naraščanje vseh stvari ga je

poživilo. Čeprav je bil že star mož—štel je enoinpetdeset let in duhovniki se starajo prej ko navadni ljudje—je tudi on rastle skupaj z dogodki ko staro drevo, ki poganja mladike. Boječ se, da se ne bi revolucija izjalovila, se je čutil tembolj pomirjenega, čimbolj je postajala strašnejša. V takem raz-položenju ga najdemo v letu 1793., ko je vsa Evropa korakala proti Franciji, Francija sama pa se je dvignila v boj proti Parizu, leto, ko je Francija premagala Evropo, Pariz pa Francijo. To skrajno napeto leto, divje in krasno, je odgovar-jalo napetosti njegove duše. V tem možu se je kakor pri morskem orlu družil globok notranji mir z željo po zunanjih nevarnostih. Izvestne krilate nature, ki so obenem mirne in ognjene, so ustvarjene za viharje. Imamo resnično viharne duše.

Cimourdain je bil usmiljen, toda imel ga je samo za reveže. Za trpljenje, ki zbuja drugim stud, se je žrtvoval, to je bil njegov način, kako biti dober. Bil je odvrtno in božansko doberdelen; iskal je uljes, da jih poljubi. Dobra dela, ki so videti grda, so navadnim ljudem najtežja. Nekega dne je v bolnici ležal neznanec; imel je gnojen, ostuden in morebiti kužen tvor na vratu, ki ga je bilo treba takoj iztisniti, da se ni mož zadušil. Cimourdain je bil tam; pritisnil je ustni na tvor in ga izsesal ter gnoj izpljunil, ko so usta bila polna; tako je rešil bolniku življenje. Ker je takrat še nosil talar, mu je nekdo rekel: "Če bi to storil kralju, bi vas naredil za škofa."—"Kralju bi tega ne naredil," je odgovoril Cimourdain. To dejanje in odgovor sta krožila po najtemnejših kotih Pariza, tako da so mu slepo sledili vsi, ki so trpeli gorje in krivico, vsi, ki so jokali in grozili. Bil je Cimourdain, ki je 10. avgusta vodil množico, katera je podirala kipe kraljev; bil je pa tudi on, ki je preprečil, da množica ni raztrgala verižnikov in oplenila neke ladje z milom.

Cimourdain je bil izmed onih, ki poslušajo nek svoj notranji glas. Taki ljudje se zdijo raztreseni, pa niso. Oni pazljivo poslušajo. Cimourdain je znal vse in nič. Poznal je vse vede, poznal pa ni življenja. Zato je bil tako neizprosno strog. Imel je oči zavezane kakor boginja Pravičnosti. Njegova slepa sigurnost je sličila puščici, ki pozna samo cilj in leti naravnost k njemu. Nič ni strašnejšega v revoluciji ko prema črta. Cimourdain je šel naprej ko zla usoda. Njegovo prepri-čanje je bilo, da je v družabnem razvoju skrajno stališče edino pravo: zmota, ki je svojska vsem onim, ki postavljajo na mesto pameti logiko. Cimourdain je šel delj nego komunа, šel je delj nego konvent, pripadal je k "škofijskim."

"Škofijski" so se imenovali po stari škofijski palači, v kateri so imeli svoje seje; bila je to bolj mešanica ljudi nego društvo. Kakor v komuni, so se tudi v "škofiji" udeleževali sej zločestno-molčeči gledavci, ki so imeli pri sebi ravno toliko nabitih pištol ko žepov. Tu je žarela in tlela ljudska volja kakor železo v plavžu. V primeri s "škofijo" je konvent bil hladen, komunа pa mlačna. "Škofijski" so bili eden izmed tistih revolucijskih pojavov, ki so podobni ognjeniškim tvorbam; vse je bilo tu zastopano: nevednost, podlost, poštenost, junaštvo, maščevalna čustva, politika; brunšviški vojvoda je imel v tej sredi svoje špijone. Tu so bili ljudje,

dostojni Sparte, zraven barab, ki so spadale v ječo. Žirondist Isnard, ki je bil nekaj časa predsednik konventa, je bil nekoč izrekel napram levičarjem strašno grozno: "Pazite, Parizianje, od vašega mesta ne bo ostal kamen na kamnu in nekoč bodo iskali mesto, kjer je stal Pariz." Te besede so povzročile, da so se zbrali rodoljubi v škofiji, da branijo Pariz, in njim se je bil pridružil Cimourdain.

Ta skupina se je borila proti reakciji. Bila je plat zvona k vsaki vstaji v Parizu. Komuna je nadzorovala konvent, "škofija" pa komuno. Cimourdain je bil v svoji neizprosni preprostosti prepričan, da so v službi resnice vsi poštenji; zato je bil kakor nalašč ustvarjen za voditelja skrajnih strank. Lopovi so čutili, da je pošten, in so bili s tem zadovoljni. Kajti pregreha se čuti počaščeno, če jo vodi krepost. Tukaj so bili ljudje kakor arhitekt Palloy, ki se je okoristil s porušenjem bastilje tako, da je prodajal v svojo korist kamne in opeke; goreči ljudski govornik Gonchon iz predmestja Sv. Antona, pri katerem so pozneje našli potrdila podkupnine, katero je prejemal od kraljeve stranke, Heriot, ki je bil, preden je postal general in naperil topove na konvent, komorni sluga, komedijant, žepni tat in vohun. Vse te ljudi je Cimourdain imel na uzdi in če se je kdo hotel izpozabiti, ga je zadrževala naravnost strašna čistost odpadlega duhovnika. Sicer po so imeli med "škofijskimi" poštenti ljudje večino. Tu je Cimourdain govoril špansko z Gusmanom, italijansko s Pijem, angleško z Arturjem, flamsko s Perevrom, nemško z Avstrijcem Prolyjem, nezakonskim sinom nekega kneza. Kajti v "škofiji" so se zbirali prekucuhji s celega sveta in Cimourdain je poravnaval najrazličnejša mnenja in spore. Odtod njegova temna in neodoljiva moč. Celó Hébert se ga je bal. Bil je nezmotljiv, nepodkupljiv, neomadeževan pravnik, ki vzbujal strah.

Za duhovnika v revoluciji ni srednje poti. Če se duhovnik zavzema za tako strahotno zadevo, mora imeti ali najnižje ali najzvišenejšo nagibe. Cimourdain je bil zvišen, toda zvišen v svoji osamljenosti, nepristopnosti in neusmiljeni hladnosti. Visoke gore imajo tako mrzlo devišstvo. Sicer pa je bila njegova vnanjost čisto navadna. Bil je skoraj siromaško oblečen, plešast in siv, kar mu je še ostalo las. Čelo je bilo mogočno in značilno. Govoril je osorno, strašno in slovesno v kratkih stavkih in s poveljevalnim glasom. Usta so bila otožna in trpka, okó jasno in globoko, ves izraz pa je bil na nek način ogorčen.

NI SRCA BREZ LJUBEZNI

Tak je bil Cimourdain.

Danes ne ve nihče zanj. Zgodovina ima take strašne neznance.

Ali je bil tak človek sploh človek? Ali je mogel služabnik celega človeštva biti naklonjen kakšnemu posamezniku? Ali ni bilo v Cimourdainu preveč duha, da bi mogel imeti dušo, srce? Ali je mogel koga ljubiti? Da.

Kot mladenič je bil hišni učitelj pri neki mladane kneževski rodbini in je poučeval sinu in dediča hiše; tega je ljubil. Otroka ljubiti ni težko. Otroku se vse odpusti: da je plemiški, knez, kralj. Otrok je tako majhen, da se mu odpusti tudi najvišji čin. Suženj odpusti otroku njegovo gosposkost, zamorska dovilja obožuje belo dete svojega tlačitelja. Cimourdain je strastno vzljudil svojega gojenca. Njegovo samsko srce se je vrglo na to sladko, nedolžno bitje kakor na plen. Ljubil je otroka ko oče, ko brat, ko prijatelj, ko stvarnik. Bil mu je sin; ne sin iz mesa, ampak sin iz njegovega duha. On ni bil oče, otrok ni bil njegov stvor; toda on je bil učitelj, gojenec pa njegov umotvor. Brez vednosti rodbine je bil v mladem vikomtu vzgojil napredno mišljenje, ki ga je sam imel, mu je vcepil svojo lastno strašno krepkost, mu vlil v žile svoje prepričanje, svojo vest, svoje ideale; v aristokratske možgane je vdihnil dušo naroda. Tako je vezalo učitelja z učencem globoko duhovno očetovstvo in že samo ob pogledu na dete se je Cimourdain ves ponežil.

Sicer pa tudi ni bilo težko temu otroku nadomeščevati očeta, kajti bil je sirota. Oče in mati sta bila mrtva, babica tako da je bil učitelj sam gospodar v hiši. Ko je bil sirota še v nežni starosti na smrt bolan, je Cimourdain noč in dan bedel ob njegovih posteljici; zdravnik ga je zdravil, toda le Cimourdain je dete rešil. Tako učenec ni bil učitelju dolžan samo svojega duhovnega bitja, ampak tudi telesno življenje. Te, ki nam vse dolgujejo, imamo najrajši; Cimourdain je tega otroka ljubil nad vse.

Ko je bila vzgoja končana, se je moral Cimourdain od odraslega mladeniča ločiti. Kako mirno hladno in nezavestno kruto odpuščamo učitelja, ki je dal učencu dušo! Plačen in odpuščen se je Cimourdain moral podati iz višjega sveta nazaj v nižji, mladi gospodič, ki je bil že od rojstva namenjen za častnika, pa je dobil stotniški dekret in bil vpoklican

v neko garnizijo. Skromni učiteli, ki je bil že takrat v svojem srcu odpadel, se je vrnil v temačno pritličje Cerkve, katero se imenuje "nižja duhovščina"; Cimourdain svojega učenca ni več videl.

Revolucija je napačila, toda v vseh neznanskih dogodkih tega časa je v Cimourdainovi duši tlel spomin na bitje, ki ga je bil napravil za moža. Ta otrok, ta sirota, ta učenec je bil edina stvar na svetu, ki jo je ljubil.

Toda, ali je bil celo v taki ljubezni tak človek, kakor je bil Cimourdain, ranljiv?

To bomo videli.

RABLJI - 1917

(FRANCE BEVK)

Ta spomin mi še vedno teži srce:

Šest vojakov je bilo obsojenih na smrt. Neki večer so se bili napili, zapeli so in dejali par revolucionarnih besed. Vse, kar se je potem zgodilo, so storili drugi. Niti streljal ni nihče izmed njih, ne ropal. Tisti, ki so streljali in ropali, so pričali zoper nje.

Sodniki niso bili sentimentalni. Čas je bil strog. Avditor je prebral obsodbo in pripravili so prostor, s peskom posut, v ozadju z deskami obit. Štiri krogle za vsakega, dve v glavo in dve v prsi.

Še rabljev ni bilo treba.

Stotnija mladeničev je stala na dolgem, od smrdečih poslopij obdanem dvorišču, ko je stopil pred njo narednik in jo premeril z dolgim, hladnim pogledom:

"Popoldne bomo streljali puntarje. Kdo se javi prostovoljno?"

Vsi so molčali. Lahen trepet je šel skozi vrste, onemelost je sijala iz razposajenih oči. Do tega hipa še niso videli človeške krvi od njih roke prelite.

Narednik je čakal par trenutkov, nato se je razhudil:

"Ali ste mevže? Kdo bo streljal? No?"

Zopet je bilo vse tiho. Pol obrazov je pobledele. Eni so gledali naravnost, toda vsi v pozoru, roke ob bokih ko da čakajo kazni.

Narednik jih je pozval še enkrat z neizbranimi besedami, nato je stopil k častniku.

"Pokorno javim, nihče se noče priglasiti."

Častnik je pomislil:

"Izberite jih dvanajst."

"Po vrsti, prosim."

"Ali ima kdo kazen?"

"Teh ni težko najti, gospod poročnik", je dejal narednik v civilnem tonu in z nasmehom domačnosti na obrazu.

"Izberite si take, ki se plazijo krog voglov, ki nimajo v redu obleke, ki... sploh, pripravite mi jih dvanajst."

"Kakor zapoveste, gospod poročnik."

Narednik je pozdravil in šel. Ko je stal pred dolgo vrsto, je dejal:

"Vsi, ki ste sinoči vasovali, en korak naprej."

V vrsti se je zganilo, nehote je kleknilo par kolen. Naredniku je skoraj ušel smeh.

"Kdo je bil sinoči zunaj?"

Deset mladih fantov je stalo pred njim, njih obrazi so bili silno nežni in še beli, komaj brčice so jim poganjale. Enemu je šlo skoraj na jok.

Narednikovo oko je iskalo:

"Ti, tam, ki zehaš. Sem!"

In stopil je v vrsto. Narednikovo oko je iskalo še enega. Šlo je od obraza do obraza in se ustavilo na levem krilu. Tam je stal bledikast fant z udrtimi prsi in očmi, skoraj sklonjen naprej; komaj je nosil puško, pretežno za njegovo srce in prešibko telo.

"Kaj se držiš kisto? Sem!"

Ta se ni zganil. V narednika je strmел z nedolžnimi očmi, kot da vsega tega ne razume. Ni verjel. Zdelo se mu je, da se je narednikovo oko ustavilo na debeluhu poleg njega, zdravem in bogatem, ki je popival in razsipal vse večere.

"Ali ne slišiš, jetika?"

Pogledal je strmé.

"Ti — da! Suni ga ti, ki si poleg!"

Narednik je zapisal imena vseh. Nato je javil poročniku:

"Gospod poročnik, pokorno javim, dvanajst mož."

"Dobro. Popoldne ob štirih na dvorišču."

Ob napovedani uri so zabili štirioglat prostoren prostor z vojaki onih oddelkov, pri katerih so bili prideleni obsojenci. Bili so zraven oni, ki so skupaj spali, pili, prepevali, delili si vsak novc in še košček komisa. Postavljeni v vrsto kot šahove figure so morali proučevati minljivost človekovo.

Za vojaki so stali civilisti in gledali, kaj se zgodi, če hodi kdo po poti, ki je ne piše železni zakon. Na sredi kvadrata so stali vojaški dostojanstveniki, mračni in resni kot zakon, bolj neusmiljeni kot zakon. Med njimi je bil duhovnik, bled, s križem v roki in razmišljal, kaj ima opraviti križ na tem mestu, ko je že vse opravljeno z Bogom.

Rablji so stali v vrstah. Bili so blede kot smrt. Bolj blede kot obsojenci, ki jim je duhovnik šepetal zadnje besede o posmrtnem življenju.

Ko je stopil prvi pred kol in ga je črna zaveza na očeh ločila od vidnega sveta, so nabili rablji puške. Neenakomerno so škrtale zaklopnice, roke so trepetale.

Na migljaj so pristopili štirje bliže... Dvignili so puške k očesu... Čisto blizu... Trenutek... Na koncu muhe je klečal človek, zvezan, nedolžen kot jagnje, čisto tuj, a vendar tako bližnji, kot da je brat onega dekleta, ki mu je sinoči šepetal besede o ljubezni. Glava tega človeka je rastla in kot da se je obesila za brado na puškino cev, je ta postala silno težka in je skoraj klonila k tлом... Oči so žarele skozi črne zaveze, usta so se širila...

Zadnje znamenje... Trok-to-rok se je razleglo neenakomerno in zamolklo. Črna zaveza se je zarezala prvemu v čelo, črna kri se je vlila po tleh...

Drugi — tretji — četrti...

Pritajena sapa med ljudmi, mračna čela med vojak, rablji so pristopali in odstopali...

Pri četrtem je padla enemu rablju puška iz rok. Oči je zavil v čudnem motnem blesku, njegov obraz je bil bled kot namizni prt.

Dostojanstveniki so se zgrozili in pogledali temno, kot da je nekdo pljunil na lepo svečanost sredi najlepše napitnice. Odnegli so ga, narednik ga je ozmerjal.

Ko so odpeljali mrliče, so šli rablji in so se napili. Ko so prišli pozno ponoči domov, so se tovariši odmaknili na ležišču, kot da so garjevi. Nihče pa ni zinil besede.

TALISMAN

(VOHUNSKI SPOMIN)

Richard Fester se je na prvi pogled in besedo zdel vse prej kakor prijazen in prijeten človek, kajti bil je videti človek, ki se rad postavlja, kar je vsakogar jezilo in razburjalo. Toda ko ga je človek bolje spoznal, pa bi ga bil najrajše pogladil po buči, ubogega, dobrega Festerja!

Njegova zgodba se začena nekega večera v marcu leta 1917, ko smo bili vsi zbrani v neki pristaniški krčmi v Liverpoolu.

Že dober mesec smo postavali po nabrežjih ter se delali, da smo mornarji, ki vsi obupani iščejo posla, toda v resnici smo čakali navodil, kdaj in kako naj odrinemo na sovražnikovo ozemlje.

Tiste čase je bilo skoraj nemogoče prekoračiti mejo nasprotnikove države po suhem. Zaradi tega so se vohuni zatekali k zvijači, da so se vkrcavali kot mornarji na kako jadrnico, ki ni vzbujala nič suma. Ta jih je odpeljala na široko morje. V ugodnem trenutku so potem v trdi noči prestopili na kako podmornico, s katero se jim je pogosto posrečilo doseči kako zapuščeno mesto na sovražnikovem obrežju. Toda tudi ta način je bil precēj nevaren, zakaj po pristaniščih je vohunov kar mrgolelo. Toda mi smo bili strokovnjaki in nihče ni mogel nič sumiti

o teh sedmih fantih, ki so bili raztrgani in so kazali nasršene brade, ko so srdito listali zamazane mornarske knjižice in zahtevali službe ter udrihali čez podmorniško vojno, ki je pomorski promet zmanjšala tako zelo, da ga je bilo komaj za drobno nit.

"Človek erkava od lakote!" je rjovel te sedem nezaposlenih mornarjev in nihče ni mogel niti slutiti, kakšen je njihov pravi posel.

Toda nekega večera smo pod mrak šli mimo mostu, ki drži čez Mersey, in sicer prav tam, kjer je sključena starka prodajala tesenice iz želvjega mesa in druge slaščice.

Drobna starka je nekam čudno pogledala Richarda Festerja. Trenutek pozneje je tovariš že imel v rokah slaščico, na katero je bil posebno pičen. Med sadno mezgo v slaščici je bil listič iz pergamenta, na gosto popisan s številkami. Bila je šifrirana zapoved, ki je govorila nekako takole:

"Kapitan Richard Fester se bo jutri vkrcal na jadrnico "Chaldea". Na krovu bo dobil nadaljnja navodila.

Še tisti večer smo v krčmi "Pri srebrnem labodu" zapijali tovariša, "ki je konec koncev vendarle dobil delo". Pri tej priliki se je Fester raznežil zaradi pijače ter nam pokazal svoj talisman. Bila

je to majhna bronasta svetinja, vsa poččkana s čudnimi kljukami.

"Dobil sem jo od nekega domačega čarovnika med potovanjem po Vzhodu. S tem talismanom vam grem kamor koli, tudi v pekel, ne da bi se kaj obotavljal!" je vpil prijatelj ter s pestmi bil ob mizo. Bil je praznoveren, kakor se spodobi za pravega pomorščaka, ter pripovedoval različne zgodbe, pri katerih je čudna svetinjica pokazala svojo čarovno moč.

Prijateljeve besede so razveseljevale kar vse goste v krčmi. Dosti izmed njih je čudežni talisman hotelo videti ter se ga dotakniti. Ko je Fester zvrnil poslednji kozarec, je vstal, pozdravil družčino in krenil proti vratom.

Vsi smo Festerja spremljali z očmi. Ko sem videl njegov opotekavi korak, nisem mogel drugega kakor občudovati prevejanega tovariša, ki je svojo vlogo tako dobro igral.

Dejal sem polglasno:

"To je pravi vrag, ta Fester."

Sklonil sem se Petru Booku k ušesu in nadaljeval:

"Izmislil si je celo storijsko o talismanu, da bi vsa godeja bila videti bolj zares. Kdo bi si bil mogel kaj takega misliti o njem!"

Peter Book mi ni nič odgovoril, temveč je počasi vzdignil obraz k meni in se mi zagledal v oči. Čez čas je rekel:

"Naš prijatelj je zares tič! Toda... Skratka, zdi se mi, da zgodba s talismanom ni gola bajka. Fester je dosti pil in kadar ga je človek poln..."

Čez mesec dni so začela prihajati prva tajna poročila, ki jih je kapitan Richard Fester pošiljal s sovražnikovega ozemlja. Bila so res zelo zanimiva poročila. Kadar jih je poveljnik Eddington bral, si je pomaknil naočnike na konec nosu ter si glavo podprl z rokama.

Toda nekega grdega dne poročil ni bilo več. Čakali smo, čakali mesec dni, dva meseca, tri mesece.

Potem je Eddington potegnil iz kartoteke listek, na katerem so bili napisani podatki kapitana Festerja, in je na listek zapisal eno samo besedo:

"Pogrešan".

Preteklo je več ko petnajst let. Festerjevo izginjenje bi bilo ostalo za večne čase skrivnost, če me ne bi bilo prav snoči, ko sem bil v gosteh pri prijateljih, prijelo, da sem se začel sukati okoli ne prav čisto mlade, toda zelo lepe dame, katere imena ne bom povedal.

"Saj vas vendar poznam," je kar na lepem rekla dama po krajšem pogovoru, streljala skozi naočnik s pogledom vame ter se mi skrivnostno nasmehnila. "Vi... Vi ste... Oh, oprostite mi, toda steklo je toliko vode pod mostovi, odkar... I seveda, med vojno ste vi bili... Da, bili ste v vohunski službi!"

Razgovor med nama, ki sem ga začel s precej drznimi pokloni, je tako padel na predmet, ki bi se mu bil prav rad izognil.

"Tudi jaz sem tedaj," je začela ženska in se nepričakovano zresnila, glas pa ji je bil še tišji kakor poprej. "Tudi jaz sem delala kakor vi... Seveda za svojo domovino, ki je tedaj bila vaša sovražnica. Tedaj nisem imela še niti dobrih dvajset let in moja služba je bila kaj skromna. A vsekakor... Imela sem prste tudi pri stvari, ki se je boste morda spominjali."

Ženska se je ustavila ter se z naočnikom spogledljivo udarila po ustih. Potem me je nepremično pogledala ter spet spregovorila:

"Ali se spominjate krčme "Pri srebrnem labodu" v Liverpoolu? Ali se spominjate dekline, ki je nosila mornarjem pijačo na mizo? Dekleta z gostimi, slamnatimi lasmi in sinjimi očmi, tako sinjimi?"

"Vi ste bili?" sem jo naglo ustavil ter stisnil zobe, da bi mi ne ušel razburjen vzklik.

"Kajpada!" je odgovorila ženska in sklonila glavo. "Prav jaz. In nekega večera je bil ondi mornar, ki... Mi smo o tistih sedmih mornarjih, med katere je spadal, vedeli prav vse in smo jih seveda skozi nadzorovali. Nekega večera je nekdo izmed vas pokazal neki talisman. Se spominjate? Tudi jaz sem tisto čudno svetinjico držala za trenutek v roki. Tedaj sem vprav jedla in ni mi bilo težko odtisniti talisman v kosec sveže krušne sredice. Ostal nam je odtis, razločen odtis, ki ga ni bilo moči zamenjati s katerim drugim. Po odtisu smo naredili fotografijo, ki smo jo poslali vsem, kamor je bilo potrebno.

Vaš dobri tovariš je prišel na naše ozemlje in bi bil zadržano dobro odrezal, če bi ne bilo tistega talismana... Nekega dne ga je po naključju ustavila naša patrola. Preiskali so ga in tako naprej. A ta vaš prevejanji vohun je ostal miren in se je smehljaj. Vedel je, da ima vse potrebne in kar se da izborne listine in da ne nosi pri sebi prav ničesar, kar bi ga utegnilo spraviti v zagato. Toda...

V žepu na telovniku so pri njem našli talisman, ki ga je ta praznovorni človek vendarle vzel s seboj na nevarno pot. S pomočjo talismana smo ga razkrinkali...

Umrl je pogumno, kakor se spodobi vojaku..."

RIKARD KATALINIČ-JERETOV:

REGINA COELI

PRIJATELJU A.IVEŠI I DRUGOVIMA

Na slamnjačama na po sagnjilima, čakaju na sud u smrdljivo vazduhu lopovi, bitange, ubice najgore vrsti, izvod ljudski. Mirno sredi medju njima blag, lijep čovjek misaonog lica, čudan robijaš. I najzagrezniji lopovi, cvijet kamore i mafije, gledaju u njemu čovjeka, koji je ušao u tamnicu sigurno kao Pilat u "vjeruju." I zato je neki ubica, probisvijet, roba di forca, podigao glavu sa svog gnjilog ležaja i upitao čudnog robijaša, i pogodio, kao osvjetljen istinom čijeg je roda sin:

Tu sei Slavo? (Ti si Slaven).

— Si — da — odvrati blago čudni robijaš.

— Managgia, a koga si ti ohladio, fratello Slavo, dal viso di santo?

— Nessuno — nisam ubio nikoga — odgovori mirno brat Slavjanin.

— Allora, schiavo fratello, što si zapalio ili orobio?

— Nisam zapalio, ni ubio, ni orobio...

— Diamine, a zašto si ovdje?

— Jer sam čuvao u srcu i duši svoj ideal.

— A kome si ga ukrao?

— Ne ukradoh ga nikome — nasmije se gorko, i na silu Slavjanin...

— Tutti i fulmini, sve strijele, pa zašto si ovdje, kad je taj ideal tvoj?

— Jer ga ne zatajih, i jer ne pustih da mi ga otmu ili ukradu!

KAJ JE U.N.R.R.A.?

(Jurij Solovejčik)

10. decembra 1943, leta je bila ustanovljena U.N.R.R.A. (United Nations Relief & Rehabilitation Administration) — Uprava Združenih narodov za oskrbo in obnovo. U.N.R.R.A. danes ni več samo pisarniški načrt, pač pa je to združba strokovnjakov, ki so vse svoje sile posvetili praktični pomoči na obširnih območjih v svetu. Imel sem priliko od blizu spoznati vsa začetna dela teh marljivih pionirjev. Zato lahko nekaj povem o UNRRI, posebno pa lahko povem, kaj ni ta organizacija.

UNRRA ni mednarodna dobredelna ustanova. To tudi ni neka borza dela, ki bi po osvobojenju preskrbela delo tisočim in tisočim telesnim in duševnim delavcem. UNRRA ni politični inštrument, s katerim naj bi se ustvaril novi svet ali s katerim naj bi se obnovila družba politikov v Ženevi. Smoter UNRRE je strogo praktične prirode. UNRRA naj bi pomagala narodom zopet na noge in naj bi vcepila novo življenje v njihova gospodarstva. UNRRA bo tem narodom nudila živila, oblačila, medikamente in druge potrebščine.

Jasno je, da niti Velika Britanija, niti Združene ameriške države niti Sovjetska zveza kot posamezne državne tvorbe ne morejo same izvršiti tega orjaškega dela. Potrebna je hitra in učinkovita mobilizacija vseh mednarodnih dobrin, da bi se to delo moglo uspešno izvršiti. UNRRA obsega 44 Združenih narodov. Celo nevtralci, Švica in Švedska ter nekatere druge države so njene članice.

Glavno vprašanje, ki zanima organizacijo je način plačevanja posameznih dobav. UNRRA mora predvsem preprečiti, da bi države, ki bodo deležne njene pomoči, ne postale čez noč prezadolžene z dolgovi.

Dejal sem v začetku, da UNRRA ni mednarodna dobredelna ustanova, UNRRA pa tudi ni neko nadaljevanje medvojnega sistema "Posojevanja in najemanja". UNRRA bo nakupovala, razdeljevala in prodajala (kadar bo to mogoče) najvažnejše potrebščine. Med temi potrebščinami bodo ravno tako umetna gnojila kakor britvice za britje, copate in lokomotive. UNRRA bo predvsem skrbela, da se bodo obstoječe zaloge pravično porazdelile. Če bi bogatim narodom bilo prepuščeno, da svobodno nakupijo vse kar potrebujejo, bi za siromašne narode ne ostalo ničesar. To bi povzročilo težke mednarodne motnje in izzvalo težke gospodarske in socialne krize.

Pri upravi prve pomoči so si strokovnjaki pridobili dragocene izkušnje v Severni Afriki. Takoj po izkrcanju zaveznikov je bila odposlana v Alžir in Tunis posebna gospodarska misija, ki ji je stal na čelu g. Fred K. Hoehler, ki mi je med drugim izjavil: "Izkušnje v severni Afriki so nam pokazale tele smernice:

1. Osebe misije za pomoč v osvobojenih krajih mora biti čim manjše in šteje lahko samo nekaj izkušenih tehnikov.

2. Misije za prvo pomoč bodo na vsakem ozemlju našle dovoljno število oseb, ki bodo pripravljene sodelovati in ki bodo na stvari popolnoma dezinteresirane. Zasebna in državna uprava morata sodelo-

vati tako, da bo pomoč zajamčena vsemu prebivalstvu.

UNRRA bo samo jedro, okrog katerega se bodo zbirali ljudje, ki jim je blagostanje celote pri srcu in ki bodo s svojimi moralnimi in strokovnimi kvalitetai jamčili, da bo pomoč čim hitrejša in čim pravičnejša, obnova pa izvršena v čim krajšem času in brez težkih pretresov. Osvobojene države pač z vso pravico ne bi mogle dovoliti invazije dobredelcev, ki bi prihajali od zunaj. Njihova stremjenja so, da ostanejo gospodarji na svoji zemlji in v nobenem slučaju ne bi pristali, da se odpovedo svojih pravic za škatljo kondenziranega mleka ali zabojček aspirina.

UNRRA je mednarodna agencija, ki urejuje preskrbo tako na strani proizvodnje, kakor tudi na strani razdelitve. Vsaka država bo prispevala s primerno kontribucijo, bodisi v denarju, bodisi v naravi. Dežele, ki niso trpele od sovražne okupacije bodo prispevale 1% od svojih narodnih dohodkov, medtem ko bodo tiste nacije, ki so trpele pod sovražnim jarmom prispevale s tistim, kar jim je še preostalo. Uspeh UNRRE bo odvisen od mednarodnega sodelovanja narodov po končani vojni.

OPOZORILO ČITATELJEM!

Na sedmi strani današnje številke probčujemo reliefni zemljevid Jugoslavije z delom Donavske kotline. Zemljevid bo mogoče že v prihodnjih tednih zelo aktualen, posebno, če bo zavezniški vdor zajel tudi zahodno jadransko obalo. Pa tudi za pravilno zasledovanje operacij N.O.V. in zelo težavnih področij, na katerih se naši bore proti sovražniku, nudi zemljevid kar zadostno preglednost. Zato ga ne zavržite, pač pa ga imejte stalno v žepu. Mogoče bomo v prihodnji številki prinesli podoben zemljevid Julijske Krajine.

OBRAMBA POMORSKE SPREMLJAVE

(Konec z 9. strani)

Organizacija potovanja velike spremljave je zelo zamotana ter je vozni red že v naprej izdelan tudi v podrobnostih. Take spremljave vodijo stari izkušeni pomorski častniki, poveljniki eskadre pa so odgovorni, da pripeljejo konvoj varno v namembno luko. Vseh predpisanih formacij se morajo najstrožje držati ves čas vožnje.

Kljub temu, da je obrambna služba izdelana do najmanjših podrobnosti, vendar predstavlja vsako potovanje še vedno velike nevarnosti in obenem zahteva velike napore za hrabre posadke. Njihova težka služba ne prejema ponavadi glasnih in hrupnih pohval in nagrad, kljub temu jo vršijo tiho in požrtvovalno z dneva v dan z noči v noč, gledajoči vsak trenotek smrti v obraz, ki jim stalno preži iz valov morja in iz neba nad njimi. Tem hrabrim pomorščakom gre velik del zaslug v boju za končno zmago.

G.

Izpod latnika

OFENZIVA N.O.V. V JUGOSLAVIJI. Radio Svobodna Jugoslavija javlja, da je NOV vpostavila stalne zveze z uporniškim gibanjem v Grčiji "Elas". Grški častniki bodo v štabu Titove vojske, jugoslovanski pa v štabu vojske polkovnika Bakircisa. - Nadalje poroča radio, da je v zahodni Srbiji prišlo do večjih ofenzivnih podvigov N.O.V. in se je pod njenim pritiskom sovražnik umaknil. Vojno poročilo dodaja, da se nadaljujejo ogorčene borbe na meji med Črno goro in Sandjakom, kjer so Nemci poskušali prebiti fronto N.O.V., pa se jim to ni posrečilo. - V Jadranu so zavezniki potopili neko sovražno vojno ladjo v bližini Šibenika in se polastili živil, ki so jih imeli na ladji. Za časa letalskega napada na Zagreb so zavezniki letalci uničili 64 nemških letal. - V Sloveniji trajajo borbe na Krasu in na Cerkljanskem nepretrgoma dalje. Ravno tako so ogorčene bitke tudi na Dolenjskem.

20.000 SLOVENCEV V SARDINIJI. Kakor smo že večkrat poročali je v Sardiniji še vedno okrog 20.000 slovenskih fantov in mož. Neko pismo, ki nam je slučajno prišlo pod roke in ki ga je slovenski fant na Sardiniji poslal svojemu sorodniku pravi, da žive ti naši fantje v velikem pomanjkanju. Jedo samo enkrat dnevno, so zelo pomanjkljivo oblečeni in veliko število je bolnih na malariji. Nekateri častniki N.O.V. so menda pred kratkim obiskali te naše fante na Sardiniji in poskušajo sedaj z zavezniki in z Badoglio vladno nekaj storiti za te naše reveže. Svoječasno je društvo ameriško-jugoslovanskih prijateljev ponudilo svojo pomoč, potem pa je vsa zadeva - kakor izgleda zaspala. Naši rojaki v Ameriki, ki se - po slovenskih ameriških časnikih sodeč - zelo zanimajo za naše politične prilike, bi mogoče nekaj lahko storili, da se tem slovenskim Primorcem nudi prva pomoč, "Jugoslovanski odbor iz Italije" za enkrat ne more storiti ničesar in apelira zato na slovensko ameriško javnost, da se zavzame za dobrodelno akcijo naših rojakov v osvobojeni Italiji. Pri tej priliki si dovoljujemo opozoriti ameriške Slovence, da so potrebe pri Jugoslovanih N.O.V. v Italiji zelo velike, ker je tam še ogromno število begunccev in tudi bolnišnice N.O.V. potrebujejo nujno pomoč.

KAJ JE NEDIĆ? Še pred enim letom je del jugoslovanske javnosti v tujini smatral, da je Nedić srbski kvistling, ki sodeluje z Nemci in ki je kriv za številna življenja svojih rojakov. V zadnjem času izgleda, da je stvar nekoliko drugačna. Del jugoslovanske javnosti v tujini smatra Nedića za narodnega junaka in vsaka njegova beseda na beograjskem radiju se v nekaterih krogih sprejema z navdušenjem in blagoslovom. V tej vojni so v resnici nastale v duhovih take zmedenosti, da ljudje več ne ločijo sovražnika od prijatelja. Kakšno vlogo bo Nedić odigral ob zaključku vojne, tega v resnici nihče ne ve in kaj je Nedić storil za srbstvo bo ocenila pač samo zgodovina. Iz vseh njegovih govorov vemo samo eno, da je bil Nedić od prvega začetka dalje, ko so mu Nemci darovali v Srbiji oblast, velik nasprotnik Jugoslavije. Mogoče mu del jugoslovanske javnosti ravno to stališče pripisuje v dobro... V tem sta si Pavelić in Nedić popolma soglasna in na ta način

soglašja tudi del jugoslovanske javnosti v tujini z ustaši.

NEMŠKI BEGUNCI ZAPUŠČAJO GRČIJO. V zadnjem času so nemške okupatorske oblasti v Grčiji nujno nasvetovale nemškemu beguncem, ki so se pred zavezniki bombami umaknili v Grčijo, naj takoj zapuste grško ozemlje. Pred kratkim so Nemci organizirali že posebne begunske vlake, s katerimi prevažajo begunce na slovensko Štajersko. Tudi iz Romunije in Bolgarije poročajo, da pošiljajo Nemci svoje rojake nazaj v domovino.

REKA IN PULA POD BOMBAMI. Zavezniki letalci so ponovno bombardirali pristanišči na Reki in v Puli. Po poročilih nevtralnega časopisja so zavezniki letalci v obeh lukah povzročili veliko škodo.

IZLET V KUBO. Tradicionalnega slovenskega izleta v Kubo so se v ponedeljek 17.t.m. udeležili številni Slovenci in Slovenke. Na zelo obširnem in lepem prostoru se je popoldne razvila zelo animirana zabava, pri kateri je prišla posebno mladina na svoj račun. Prav nič pa se niso ženirali tudi nekateri starejši gospodje, da preizkusijo svoja revmatična kolena s tekanjem, prevračanjem in tudi "leskovim oljem". Na izlet so prišli tudi nekateri zavezniki častniki in vojaki, posebno Slovenci, ki so še vedno tesno povezani s starim svetom. - Prvo nedeljo v mesecu maju bodo tukajšnji Slovenci priredili romanje v Materijo, na kar že danes opozarjamo naše tukajšnje rojake.

LISTNICA UREDNIŠTVA: Anonimni dopisi in tudi "odprta pisma" potujejo v vsakem uredništvu v koš. - N.K.-ić: Vaše je pismo veoma interesantno ali nismo na žalost u mogućnosti da ga publiciramo. Svakako nam je vrlo drago, da ima ovde u inostranstvu još nekoliko Srba, koji se nisu ogradili u granice samosrpstva nego gledaju i dalje preko u bolju budućnost mlade Jugoslavije. I mi smo mišljenja da je situacija u zemlji, u Srbiji, drugčija nego jo žele prikazati oni, koji svakom prilikom pokušaju nametnuti svoja lična gledanja i ostalima. Rado ćemo primiti svaki Vaš članak, koji bi mogao da posluži zajedničkoj stvari.

NA BALKANI!

(Konec s 6. strani)

ccioto kot tako, se nam pokažejo v gotovi meji kot jeziček na tehtnici vsega sedanjega nemškega vojnogospodarskega ustroja: romunski petrolej, jugoslovanski in romunski mangan, jugoslovanski baker, svinec, cink, krom in velike količine živil, cerealij, sadja, povrtnine, goveda prašičev itd. Vse te količine bi sedaj, ko je padla Ukrajina še bolj zategnile pasove nemški samogoltnosti...

Pa še nekaj je, kar govori za našo tezo: morala. Izguba Balkana bi nemški propagandi izbila iz rok važno orožje. Temeljito bi pomedla z vsemi balkanskimi podrepaniki in kvistlingi, ter občutno zmeščala tudi ostale prusijaške lakaje izven balkanskega področja. Ne pozabimo, da je bil konec prve svetovne vojne ustvarjen na Balkanu!